

«S'ha de crear un model de llengua exportable»

Des de Mallorca, Aina Moll, la que fou directora general de Política Lingüística en el govern de la Generalitat catalana, es pronuncia a favor d'una ràpida normalització de la llengua a Catalunya, Balears i el País Valencià. Una normalització que passa, segons ella, per l'aprovació d'accions conjuntes promogudes per les autoritats dels tres països.

Miquel Payeras

Aina Moll i Marquès, menorquina de naixement des del catorze d'agost de 1930, llicenciada en Lingüística Romànica per la Universitat de Barcelona amb cursos d'ampliació a Estrasburg, Frankfurt i Zuric, ha participat en la redacció dels darrers toms del *Diccionari* que ha fet famós i reconegut, entre d'altres treballs, al seu pare, el filòleg Francesc de Borja Moll; és, així mateix, catedràtica de francès de l'Institut Joan Alcover de Palma, autora de diversos llibres i una infatigable treballadora de tot el que es relacioni amb la llengua i cultura catalanes. Però, per damunt de tot, potser el que la fa més coneguda ha estat ocupar la Direcció General de Política Lingüística del govern de la Generalitat catalana, càrrec que va ocupar durant «vuit anys i quatre mesos».

—*L'octubre del 1988, vostè torna a Mallorca. Immediatament apareix el rumor que podria ésser proposada per a un càrrec semblant en el govern autònom de les Illes.*

—Aquests rumors eren un disbarat que no se sap d'on surten i que no tenien cap fonament.

—*¿Estaria disposada a col·laborar amb el govern autonòmic del senyor Canellas?*

—Col·laborar, sí, però no tenir-hi un càrrec. Si vaig col·laborar abans amb la UCD en el govern pre-autonòmic i també amb els socialistes a l'Ajuntament de Palma, ¿per què m'hauria de tancar, ara?

—*¿I si es creés una Direcció General de Política Lingüística del govern balear i li la oferissin?*

—Però és que normalment no me l'oferirien a mi. El més normal seria que el càrrec l'ocupés un membre del partit. I si després es necessita ajuda des de la societat civil, com a independents, això sí que ho faria. De fet, ja ho he començat a fer, però sense càrrecs i sense vinculacions polítiques.

DOMÈNEC UMBERT

«El nacionalisme ha d'impregnar tots els partits polítics en una situació com la nostra».

—*¿Què pensa de l'actuació político-lingüística del govern balear?*

—Crec que és exagerat això que diuen alguns que no fa res. El que no s'ha fet és un pla, que crec que s'hauria de fer. Però a Catalunya també començarem sense pla.

En aquest moment crec que és important fer una campanya de normalització unitària i fer una planificació conjunta en què participi tothom. Fins ara no es podia fer, ara ja sí.

—*El que passa és que la unanimitat que vostè deia respecte de Catalunya no existeix igual a Balears. Encara hi ha molta gent que veu una incompatibilitat entre el català —mallorquí— i valencià al País Valencià.*

—El que s'ha de fer és desdramatitzar. No es pot permetre cap manipulació política d'aquest fet i que per una qüestió de nom es posi en perill la normalització. Que es digui mallorquí i no català perquè no es vulgui aprendre català de Barcelona..., doncs bé. El que no hi ha d'haver són baralles, que uns i altres deixin de banda la qüestió dels noms i tirin endavant. Aprenent bé el mallorquí, s'aprèn bé el català, de la mateixa manera que passa amb el valencià.

—*¿Com veu la realitat lingüística al País Valencià i Catalunya respecte de Balears?*

—Al País Valencià és difícil, té característiques molt particulars. Per una banda té una part del territori que històricament ha parlat sempre castellà, cosa que no passa a cap altre lloc. Per tant, a l'hora de dir «la llengua pròpia de Catalunya és el català» i «la pròpia de Balears és el català», ho pots dir amb ple convenciment, malgrat el fenomen de la immigració, que és una circumstància històrica que ve d'uns 30 anys enrere i que sobre 1.000 anys d'història d'un poble no té cap importància; en canvi ells, al País Valencià, no ho poden dir així perquè marginarien una part del poble que mai ha parlat català. Per tant, no queda altre remei que dir que les llengües pròpies del País Valencià són dues i no una.

D'altra banda, el fet que al segle XV la capitalitat de les terres de llengua catalana fos a València ha fet que, des d'aleshores ençà hi hagi gent que al català que es parla a València li diu valencià (aquí a Mallorca li deim mallorquí, però sempre hem estat més vinculats al conjunt del català), i com que la situació de consciència lingüística era molt dolenta, a l'hora de consensuar un Estatut no van ser capaços de decidir que el català que es parla a València és la llengua pròpia, sinó que és el

valencià; cosa que no té importància perquè és una qüestió de noms, però que de fet ha afavorit la manipulació política. Això és un llast molt considerable que els costa de superar. En canvi, la consciència lingüística, que fa trenta anys era més dolenta que a Balears, ara hi ha una sensibilització per la defensa de la llengua molt més forta que aquí. Per tant, si aconsegueixen salvar mínimament la concòrdia i no arribar a una guerra civil per la llengua, és possible que progressin més de pressa que nosaltres.

—*¿I a Catalunya?*

—Respecte de Catalunya la situació de coneixement de la llengua, encara que sembli mentida, és pitjor que a Balears, quant a parlar i prou. Quant a llegir i escriure estem molt pitjor aquí, molt. Això significa que per una població analfabeta que parli la llengua estem millor, però per una població que és capaç d'emprar normalment la seva llengua, a Balears estem pitjor, de molt. I si a això s'afegeix que la consciència lingüística a Catalunya és molt més forta que a Balears, hem d'admetre que a Catalunya la situació de conjunt és molt millor.

—*De tot el que parlem hi ha una qüestió que és clar que té una importància cabdal, com és l'ensenyament. Una qüestió que Catalunya i el País Valencià poden tenir millor, però que a Balears, sense competències, és un problema greu. ¿Com veu aquest problema?*

—Això és una drama fins i tot a Catalunya o al País Valencià. No s'ha aconseguit que pels concursos de trasllat o per les proves d'accés a la professió existeixi la condició de saber català. Mentre el govern central no compregui que per ensenyar a Catalunya, el País Valencià o a Balears els professors que han d'ensenyar els noms han de conèixer la llengua dels nens, no hi ha res a fer.

—*¿Significa això que no serveix l'actual marc jurídic espanyol?*

—El que no serveix és la interpretació que es fa d'aquest marc. Ho interpreten d'una manera absurda, però és que ho interpreta així fins i tot el Tribunal Constitucional. Resulta que demanar que se sàpiga català per ensenyar als països de parla catalana és discriminar els qui no en saben, però permetre que vingui un mestre castellanoparlant és discriminar els alumnes d'aquest mestre. ¿Quina discriminació és la més greu? Clar que això no passaria si la Constitució recollís el que proposàvem nosaltres quan la campanya de cooficialitat del català dels anys

1976-1977, quan dèiem que totes les llengües d'Espanya són oficials, cadascuna prioritària dins del seu territori i, per tant, tots els alumnes d'Espanya haurien d'haver après dues llengües, la seva pròpia i una altra d'espanyola. Però, per no haver-ho aconseguit no podem culpar el govern central ni els castellans, perquè resulta que els que no acceptaren això van ser els més radicals, que en aquells moments de *somniar truites* volien només una llengua, el català, i fora el castellà. Naturalment, ¿com podies demanar que una Constitució espanyola acceptés això! I ara ho paguem.

—*¿I creu vostè que s'hauria pogut aconseguir això?*

—No, llavors ja creia que si no vam ser capaços de fer-ho entendre a nosaltres mateixos, ¿com fer-ho entendre als castellans? Però s'hauria pogut fer una campanya seriosa de discussió d'això i hauriem tingut un començament de sensibilització. No hauria servit perquè es recollís, però sí per a plantejar seriosament un problema que quedés sobre la taula des del primer moment. En canvi, ara, va entrant molt més a poc a poc. Però va entrant,

ara, a Madrid, ho entenen molt menys malament que fa 10 anys.

—*¿Vol dir això que és optimista, vostè?*

—Sí, dins d'aquest realisme que significa que hi ha una gran feina per a fer. L'essencial, encara, més que impulsar el procés de normalització a cada comunitat de llengua no castellana és fer entendre a Madrid i a la població castellana d'Espanya que això s'ha d'admetre, que hi ha de veritat unes llengües espanyoles que no són el castellà.

—*I per aconseguir això, ¿no s'haurien, primer, d'unir els esforços de les tres comunitats catalanoparlants?*

—S'hauria de redactar i aprovar un text per les tres cambres autonòmiques i més tard que l'aprovàs el Parlament de Madrid (o fins i tot, segons com es redacti això, no faria falta); després es tracta d'establir relacions sòlides a través d'òrgans entre governs, entre parlamentaris, i a través del Consell de la Llengua, que tinguis representació de l'Institut d'Estudis Catalans i de les universitats de cada un dels territoris, i finalment crear un Secretariat que pogués programar i posar en pràctica els

programes conjunts. Tot amb el benentès que cadascú és responsable a ca seva, i que ningú domini a ningú. I un dels primers treballs és la creació d'un model de llengua exportable, que és la llengua que s'ensenya a l'estranger, perquè no pot ésser que s'ensenyi el barceloní, o el mallorquí d'Inca, o el valencià de l'Horta, o el gironí... Per tant, necessitam un model de llengua exportable com té l'anglès, el francès o el castellà. La política lingüística exterior s'ha de fer en conjunt, i si el País Valencià o les Illes renunciem a això, estam renunciant a ésser protagonistes d'una cosa que es farà. Si no hi participem, ho farà només Catalunya, que és la més forta, i seria una llàstima perquè Catalunya és una part important de les terres catalanes, però no és ni de molt l'única part.

—*Per aquest projecte de normalització del qual parlem ¿quin paper hi tenen els més radicals, aquells a qui ja s'ha referit abans?*

—Jo vaig participar en la primera reunió quan es va crear la Crida per a la Defensa de la Llengua, la Cultura i la Nació Catalanes, que sortí en un moment que hi havia una agressió clarís-

«Necessitem un estat que no estigui contra la nostra llengua».

sima contra la nostra llengua i cultura, però després, aquest grup es va anar radicalitzant i molts se'n despenjaren, i jo mateixa me'n vaig desentendre i ho vaig dir públicament. Estam en una democràcia i aquesta no és la manera. El canvi de rètols al català per la força ha provocat la rèplica, pintades contra el català. Crec que les energies que gasten les podrien aplicar a defensar la llengua d'una forma més profitosa. A Catalunya, aquesta gent és de tota manera un perill relativament limitat. A Balears és fatal perquè és donar armes als qui estan en contra de la normalització.

—*Moltes vegades s'identifica la defensa de la llengua i cultura amb el nacionalisme, ¿creu que han d'anar unides les dues postures?*

—No té per què ésser així, almenys amb el nacionalisme com a postura política que posa el nacionalisme davant tota la resta. El que sí que crec és que el nacionalisme ha d'impregnar tots els partits polítics en una situació com la nostra.

El que no s'ha de confondre, però, és el nacionalisme amb el separatisme. Per a mi, ja no té sentit pensar de construir nous estats, posar noves fronteres a Europa en uns moments que el gran problema és, precisament, esborrar-les. El separatisme em sembla o bé una utopia que es defensa, però sense creure-hi, o bé una equivocació. Ara bé, de la mateixa manera que seria importantíssim que els nacionalistes de Catalunya, País Valencià i Balears reconeguéssim que estam dins un estat de dret, que és Espanya i en formam part, també és absolutament indispensable que els *espanyolistes* acceptin d'una vegada i assumeixin que formen part d'un estat de dret i que només en són una part. És a dir, no es tracta de dir que els espanyols són els altres i els catalans nosaltres, sinó que espanyols, ho som tots, però que el castellà no és més que el català, i això és el que ni uns ni altres hem entès.

—*¿I els Països Catalans, independents?*

—Absolutament anacrònic. Diuen alguns que «una llengua necessita un estat». És veritat, però no necessita ésser tota sola dins d'aquest estat. Aquesta és la diferència. El que necessitam és un estat que no estigui contra la nostra llengua, en lloc de buscar-ne un altre. Hem d'aconseguir que aquest estat protegeixi la nostra llengua. No és gens fàcil, però no és tan difícil com sembla. □